

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal

Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Internacionalci u Bosni i Amerikanci na Srednjem Istoku

Nicholas N. Jenks

U ranijem članku koji je napisala Kimberley Coles “Ambivalent Builders: Europeanization, the Production of Difference, and Internationals in Bosnia- Herzegovina” Coles objašnjava ulogu međunarodne zajednice u obnovi Bosne i Hercegovine nakon što su brutalni rat i kampanja etničkog čišćenja razorili institucije u državi. Internacionalci, kako ih Coles naziva, uglavnom su evropski “stručnjaci” koji dizajniraju i sprovode ... strategije izgradnje države i oblikovanja društva “(257). Internacionalci u Bosni sastojali su se od stranih radnika, diplomata, vojnog osoblja, službenika sigurnosti, pravnika i birokrata. Dok su ovi profesionalci bili tu da pomognu državi da se oporavi nakon godina razornih borbi, imali su i drugi motiv: evropeizirati Bosnu. Željeli su ne samo obnoviti Bosnu, već Bosnu preoblikovati u državu koja više sliči njihovim matičnim državama u Evropi (Coles 262).”

Zbunjujući dio ovoga je što je Bosna već bila dio Evrope; Balkan je geografski dio kontinenta. Međutim, ono što je učinilo Bosnu drugačijom od ostatka Evrope, bila je njena jedinstvena kultura. Prije svega, Bosna je mnogo etnički raznovrsnija; ima više glavnih religija (islam, katoličanstvo i pravoslavlje) i više glavnih etničkih grupa (Muslimani, Hrvati i Srbi). Kao rezultat toga, Bosna ne dijeli širu evropsku kulturu koja je pretežno kršćanska. Pored toga, Bosna je bila bivša socijalistička republika, što je u suprotnosti s ostalim evropskim kapitalističkim demokratijama. Mnogi su međunarodni radnici smatrali da je Bosna podložna etničkim sukobima jer nije bila dovoljno moderna ili nije dovoljno evropska. Međunarodna zajednica namjeravala je to promijeniti nakon rata i, tokom procesa, demonstrirala je stavove prema Bosancima koji podsjećaju na stare imperijalističke stavove Evrope iz 19. stoljeća. Bosna nije prva zemlja koju je zapadni svijet pokušao promijeniti, a kao što vidimo po nedavnim američkim inicijativama na Bliskom Istoku, ona ne bi bila ni posljednja.

Pogledajmo поближе internacionalce u poslijeratnoj Bosni i pokušajmo bolje razumjeti njihov imperijalistički način razmišljanja. Da budem jasan, ni na koji način ne kažem da je Bosna bila evropska kolonija, niti kažem da su se prema Bosancima odnosili podjednako loše kao prema nekadašnji evropskim subjektima; U stvari, mogu tvrditi da su mnoge reforme koje su u BiH pokrenule međunarodne organizacije bile korisne i pomogle stabilizaciji zemlje nakon godina nemira. Važno je razumjeti prevladavajuće mišljenje o Bosancima u ovoj međunarodnoj zajednici. Mnogi Evropljani Bosnu su smatrali „evropskim alter-egom“ (Coles 259). Coles širi tu ideju kada uključuje ovaj citat međunarodnog radnika koji je na terenu u Bosni rekao: „Pa, oni [Bosanci] nisu baš evropski, zar ne? Imaju potpuno drugačiji stav!“ (258). Smatralo se da je Bosna manje sofisticirana i manje moderna mlađa sestra Evrope koja još nije imala „... pravilnu disciplinu ili tehnike samoupravljanja koje su imali uspješni 'Evropljani'“(Coles 265).

Internacionalci su vjerovali da je Bosna morala postati više poput Evrope kako bi mogla napredovati; trebala je zamijeniti svoju višestoljetnu kulturu glavnom evropskom kulturom. Ovi internacionalci su smatrali da je njihova misija „civilizacija“ Bosne. Zvuči li vam to poznato? Ako zvuči, to je najvjerojatnije zato što su Evropljani imali istu misiju u svojim bivšim kolonijama u Aziji i Africi. Internacionalci su reklamirali evropske organizacije, poput Evropske unije, kao rješenja za sve probleme u Bosni; bilo šta što je protivno evropskim idealima bilo je potrebno reformisati. Međutim, Bosna je oklijevala da usvoji neke od ovih reformi, što je često stvaralo neprijateljstvo između Bosanaca i njihovih međunarodnih kolega.

Internacionalcima je često nedostajalo općeg razumijevanja bosanske kulture, i gledali su sa visine na bosanski način života. U međuvremenu, očekivali su da će se Bosanci pridržavati novih zakona koji se usvajaju, dok su oni sami otvoreno zaobilazili te zakone, zbog čega su se mnogi Bosanci osjećali kao građani drugog reda u svojoj vlastitoj zemlji. U konačnici, ipak, najznačajniji rasplet između dviju strana došao je od strane međunarodne zajednice koja je pokušavala Bosnu previše i prebrzo promijeniti. Bosna nije bila spremna – niti je htjela – odrediti se vlastite kulture kako bi se uklopila sa ostatkom Evrope. Internacionalci nisu shvatili ovaj koncept, jer su vjerovali da je njihov način života optimalan, i da bi bilo koja zemlja željela postati evropska ako bi imala priliku za to.

Ovog vijeka Sjedinjene Države su zauzele sličan pristup na Bliskom Istoku kao što su Evropljani u Bosni. Otkad je započeo rat u Afganistanu 2001. godine, Sjedinjene Države snažno su se uključile u ratom razorenu regiju, poduzimajući intenzivnu kampanju izgradnje nacije. „Pokušaji za izgradnju nacije“, kako piše kolumnista iz National Review-a Dominic Tierney, „uključuju održavanje mira, humanitarnu pomoć, borbu protiv terorizma i protiv pobune ... sve sa ciljem izgradnje države i stvaranja reda unutar druge zemlje.“ Erich Weede objašnjava, „Bogate zemlje Zapada uopšte i Sjedinjene Države kao jedina preostala supersila posebno su prepune odgovornosti ... da izbjegnju propast države tako što će graditi naciju svuda u svijetu, posebno u muslimanskom dijelu svijeta” (6). Ti pokušaji stvaranja nacije od strane Sjedinjenih Država podsjećaju na imperijalističke stavove internacionalaca u Bosni. U stvari, Faisal al Yafai tvrdi da je Amerika “... pokušala da donese novi imperijalizam na Bliski Istok, da uvede novi američki poredak u složena društva ...”. Slanjem svojih trupa da pomognu u promociji i uspostavljaju demokratske vlade, Sjedinjene Države pokušale su amerikanizirati institucije regije. Kao što su internacionalci nastojali uspostaviti proevropsku vladu u Bosni, Sjedinjene Države su radile na uspostavljanju proameričkih vlada na Bliskom istoku.

Još jedna upečatljiva sličnost između internacionalnih državljana u Bosni i Amerikanaca na Bliskom Istoku je neznanje koje stranci imaju o lokalnoj kulturi. Kao što sam ranije objasnio, međunarodna zajednica nije bila upoznata s običajima bosanskog naroda, pa se ovi profesionalci često nisu puno trudili da nauče više. Isto se može reći za mnoge američke vojnike i birokrate koji vrlo malo znaju o zemljama koje pokušavaju transformirati. Tierney ponavlja ovu tvrdnju, pišući: “Mi [Amerikanci] smo često neupućeni o lokalnim religijama, tradicijama i jezicima i naše prisustvo može pokrenuti otpor ako nas vide kao strane okupatore.” I Tierney je u pravu. Stanovništvo zahvaćeno američkom izgradnjom nacije često se protivilo američkoj intervenciji. Oni osjećaju da ih Amerikanci – koji pokušavaju eksportovati američku vladu i kulturu u zemlje kao što su Irak, Avganistan i Libija – ne razumiju. Ovi Amerikanci američko društvo smatraju mjerilom svijeta, pa se često čude kada lokalno stanovništvo odbija njihove politike ili kada su ove politike neuspješno sprovedene. Ljudi sa Bliskog Istoka nemaju interes da njihove zemlje postanu poput Amerike, baš kao što ni Bosanci nisu imali interes da postanu poput Evrope.

Stari stavovi Zapada prisutni u doba imperijalizma nisu u potpunosti izumrli kada su njegove kolonije dobile neovisnost; umjesto toga, ti su stavovi isplivali na površinu pri međunarodnoj zajednici u Bosni i nedavnoj američkoj vanjskoj politici na Bliskom Istoku. Iako Zapad možda osjeća kao da poboljšava ne-zapadnjačke nacije svijeta preuređujući ih po njihovoj slici, te nacije možda ne osjećaju kao da im je potrebno takvo poboljšanje. Mislim da ni međunarodna zajednica ni Amerikanci nisu uspjeli napraviti važnu razliku između pomaganja državi da se oporavi od rata i pretvaranja države u nešto što to ona nije.

Čitajući Colesin planak, shvatio sam da iako je Bosna siromašna zemlja smještena u jugoistočnom kutku Evrope, njena nedavna povijest može mi pomoći da naučim više o svojoj zemlji. Na primjer, prije čitanja ovog planka, nisam razumio nedostatke stvaranja nacije ili zašto neki ljudi sa Bliskog Istoka ne bi poželjeli dobrodošlicu američkoj intervenciji u njihovim uzburkanim zemljama. Ali kad sam pročitao ovaj rad i postao svjestan kako su se neki Bosanci osjećali u vezi s pokušajima međunarodne zajednice u poslijeratnoj Bosni, stekao sam bolje razumijevanje zašto se neki ljudi sa Bliskog Istoka ne slažu sa pokušajima Amerike u svojim domovinama. Zemlje Bliskog Istoka ne zamijeraju na američkoj podršci; samo žele da se Amerikanci prema njima odnose s poštovanjem i da se suzdržavaju od pokušaja da promijene njihov kulturni identitet. Proučavanje Bosne pružilo mi je novu perspektivu o američkoj vanjskoj politici, onu koju inače možda nikada ne bih razmatrao.

Citirana djela:

Coles, Kimberley. "Ambivalent Builders: Europeanization, the Production of Difference, and Internationals in Bosnia-Herzegovina." *The New Bosnian Mosaic: Identities, Memories, and Moral Claims in a Post-War Society*, urednici: Xavier Bougarel, i ostali Ashgate, 2007, str. 255-272

Tierney, Dominic. "For the U.S., There's No Avoiding Nation-Building." *National Review*, National Review, 14. Juli 2015, <https://www.nationalreview.com/2015/07/nation-building-iraq-middle-east-united-states/>.

Weede, Erich. "Nation-Building in the Middle East: The new Imperialism?." 2008, http://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2010/2376/pdf/OC42_Weede.pdf.

Yafai, Faisal Al. "America Already Tried Imperialism in the Middle East – and It Failed." *The National*, The National, 27. Maj 2015, <https://www.thenational.ae/opinion/america-already-tried-imperialism-in-the-middle-east-and-it-failed-1.115019>.

Translated by Bojana Vuković

Ovaj kratki esej bio je pismeni zadatak u okviru predmeta "Politički konflikti na Balkanu" kojeg prof. Nermine Mujagic, kojeg je ona kao Fulbrajtova stipendista izvodila u jesenjem semestru 2019. godine, na Univerzitetu Wittenberg, u Springfieldu, u Ohaju.

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.

